

ELŐFIZETÉSI ARAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre... 16 kor.
 Negyedévre... 4 »
 Helyben hához hordva:
 Egész évre... 20 kor.
 Negyedévre... 5 »
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre... 24 kor.
 Negyedévre... 6 »

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétévi és
 hónap utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 2.

A szerkesztőség kérésre visszajáró
 vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

NAGYVÁRAD, május 25.

Az aranymisés hercegprimás.

Magyarország legelső főpapja s a legmagasabb magyar közjogi méltóságnak köztisztviselőben álló birtokosa, *Vaszary* Kolos bibornok, hercegprimás magasztos jubileumot ül: papságának félszázados ünnepén arany áldozatát mutatja be az Urnak.

Puritán jelleméhez hiven teljes csendben, minden ünnepeltetéstől visszavonulva tartja aranymisését. De a nemzet tisztelete és szeretete elhat a balatonfüredi visszavonultság csendjébe is.

Vaszary hercegprimásnak a koronázási jubileumon és a millenniumon tartott klasszikus, felejthetetlen szépségű s ellenállhatatlan hatású beszéde meghódította a nemzet szeretetét. Politikai működését pártállás szerint kritizálhatják jobbra vagy balra, de a nemzet tiszteletét és szeretetét iránta nem ingathatja meg semmi.

Mi mint a kath. sajtónak egyik szerény közege készséges örömmel állunk azok közé, akik e magasztos jubileum alkalmából őszinte szívből kívánják Magyarország aranymisés főpapjának, hogy árássa őt el a Mindenható testi-lelki kegyelmeivel s fakadjon működése nyomán áldás a hazára s a magyarországi kath. egyházra.

A jubileum alkalmából az aranymisés bibornok hercegprimás jellemzéseül adjuk hivatott életírója Keményfy K. Dánielnek most megjelent munkájából a következőket:

Mint főpap rendezett egyházmegyét vett át Simortól s így a létező fentartására törekedett. Törhetetlen hűséggel ragaszkodik egyházához és a Szentszékhez, akinek tanításától a hit és erkölcs dolgában egy szemernyre sem tér el. Azt vallja, hogy az egyházi tekintélynek Isten nevében az emberi nem fölött kell állania és védeni, óvni a törvényes tekintélyt. Főpapi eszményképül Pázmány, Lippay, Széchényi, Eszterházy, Barkóczy és Bathányi erényei világítják be előtte az utat és ha mindenben nem is lehet úgy, mint akarja, ezt a megváltozott politikai s egyházi átalakulások okozzák. Állásának terhei között az Isten kegyelmében és az imában keres támaszt, mely folyton erősíti. Papjait atyai szeretettel öleli keblére, hogy velök karöltve a béke és szeretet apostola legyen. Bánásmódjában türelme és szelidsége kifogyhatatlan; kegyeit senki elől el nem zárja, a megtévedtet nem löki el magától. Főpásztori feddésében nincs keserűség, szemrehányás; ha püspöki jogokat gyakorol, abban is papjai testvéreinek tekintti magát. A szeretet hatalmával győzi le a bajok seregét. A tudományos művelődés emelésére, a katolikus sajtó támogatására ál-

dozatoktól sem riad vissza. Az érző hitet, a tudományt, a feddhetlen erkölcsöt és jellemet tekinti papjai telvértető fegyvereinek. A tudományban gazdag, de hitbeli melegségben szűkölködő papra nem sokat ad. Az egyházmegye fontosabb ügyeinek elbírálását vikáriusai mellett is, magának tartja fenn. Nagy lelki öröme telik a hit- és szociális élet emelkedésében s tényleg mindenhol ott van, ahol ezen a téren segíteni kell. A társadalmi mostoha viszonyok enyhítésére a városokban való hitélet fokozását első rangú kötelességnek tartja, azért például elhatározott szándéka, hogy a székes-fővárosi nagy p'ebániákat megosztja. Isten házának díszét szereti, a templomokra tetemesen áldoz s kegyuri helyein a templomokat sorra javíttatja, ujjáépítteti.

Mint politikus hűséges jobbagya királyának, akinek főkegyuri jogai előtt mély hódolattal hajolt meg. Egyházának és hazájának kettős esküjénél fogva egyikük hátrányára sem hűtlen s ha az egyensúly meginog, minden erejéből arra törekszik, hogy ezt az egyensúlyt helyreállítsa. — Az egyházpolitikai zavarok miatt ezen egyensúly helyreállítása állásának legnehezebb sulya. — A *sum cuique* elvét kívánja az állam részéről az egyház iránt gyakorolni s a békés viszony megszerzésében elmegy azon határig, ameddig esküje engedi, —

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

A hercegprimás ifjúkorából.

Írta: Keményfy K. Dániel.

Vaszary Kolos élete négy korszakra oszlik. Mindegyiknek határköve egy-egy életre kiható esemény. Első korszaka, a gyermekkor és a feltörő ifjúság évei; a második, a tanári pálya rögös útja; a harmadik, a benzés rend főpapi székéhez vezet; a negyedikben, a közpálya legmagasabb csúcán, a hercegprimásin találjuk. A mikor a magyar közélet dermedéséből felébred és Széchényi István eszméi a megújulás útját megmutatják, az ébredés nagy idején, 1832. év február 12-én született egy tipikus kisebb magyar városban, Keszthelyen, mint szüleinek utolsó és késő gyermeke. Édes atya, Vaszary Ferencz, szücs-iparos volt, aki a veszprémmegyei Vaszarról telepedett le Keszthelyre; édes anyja, Bajnok Terézia, Keszthelyről származott, s második neje volt az öreg Vaszary Ferencznek. A Vaszary családot nem mindig ezen a néven ismerték. Előbb Zsedényinek hívták s földbirtokos család volt. Majd

tüzzész, elemi csapások miatt tönkre menvén, Vaszaron telepedtek le s onnan vették fel nevüket. Régi időben, ha egy család vagyontalanná lett, rendszeren elhagyta ősi fészékét s idegenben próbált új otthon alapítani, ahol nem ujult fel a régi lakóhely fénye a jelen szegénysége mellett. Ezen szokásnak hódolt a Zsedényi család is, — melynek czimere Vaszary László, primási gazdasági tanácsos birtokában van, — midőn Vaszaron letelepedett. A csendes, nádfedeles szülői ház a mai Kossuth Lajos utcában, a premontreiek kertjével átellenben állott. Azóta helyén ma már a harmadik ház épült; a jelenlegi Veháp Ferencz diszes emeletes háza. A családi kis tanya elég népes volt. Hat gyermek elevevége verte fel a ház csendjét, akik közül: István, paloznaki esperesplebános, János, jószágigazgató, Antal, iparos, György, uradalmi számvevő, József, tanító volt. A legkisebbet, a mostani primást, Ferencznek hívták. Öregedő szüleinek reménye, akit mint utolsó sarjat, különös szeretettel és gyengédséggel vettek körül. Az atya már 68 éves volt, mikor legkisebb fia született, úgy hogy a primás jóval korosabb mostoha bátyjainak gyer-

mekei, tehát unokaöccsei közül legtöbben, idősebbek voltak, mint a nagybátyjuk. Így Vaszary Mihály kaposvári tanár 10—12 éves korában tanította olvasni nagybátyját, a kis 6—7 éves Ferenczet. Vele élte át a gyermekéveket s tényleg ezen gyermekkorú odaadás oly annyira összefűzte a két ifju lelket, hogy öregségükben is a legerősebb rokoni kötelékben éltek, sőt az isteni Gondviselés különös intézkedése még azt is megengedte, hogy Vaszary Mihály tanár az ő nagybátyjának, már mint primásnak palotájában adta vissza lelkét Teremtőjének.

A primás édes atya, az öreg Vaszary Ferencz, értelmes, ióságos arcú, magas növésű, buzgó keresztény férfi volt, aki tudásban fölülmúlt akárhány kevély iskolázott embert. Nem szerette az üres beszédet; mint higgadt természetű egyéniség, ha munkáját abban hagyta, mindig komoly dolgokról beszélgetett. A sikamlós beszédeket szigorú tekintetével azonnal elnémította. Erős magyar volt; csendes, de elégedetlen hazafi. Keszthelyen közbecsülésben állott s hogy értelmességét elismerték, bizonyítja azon körülmény is, hogy mikor mester-

Sirolin

A legkiválóbb tanárok és orvosoktól mint hathatós szer:

tüdőbetegségeknél, lélegzőszervek hurutos bajainál ugymint idült bronchitis, számarhurut és különösen lábbadozóknál

influenza után ajánlatik. Emeli az étvágyat és a testsúlyt, eltávolítja a köhögést és a köpetet és megszünteti az éjjeli izzadást. — Kellemes szaga és jó íze miatt a gyermekek is szeretik. A gyógyszerárakban üvegenként 4.—kor.-ért kapható. — Figyeljünk, hogy minden üveg az alanti czéggel legyen ellátva:

F. Hoffmann-La Roche & Covegyészeti gyár Basel (Svájc)

480.

az oltárig. Az oltárun túl azonban egyháza rovására sem nem hallgat, sem nem enged, sőt a magyar egyház történetében mindenkor fölemelő lesz az a küzdelem, melyet súlyos és nehéz helyzetében kifejtett. Ami az egyház igaza és joga, ami kényszer és jogtalanság volt viszont az egyház ellen, az iránt sohase szünik meg kiáltani és küzdeni. A politikában a keresztelő utak mellett is, a becsület sértetlen megőrzésén fárads, mivel az egyházat a támadások ellenében sohase nézte parlamentnek, azért hallgatott. Támadni nem szokott a politikában, de ha őt támadják, heroikusan védekezik. Amikor egyháza és hazája sorsa forog a kockán, az óriási felelősség érzete hatja át felszólalásait, mely kihat annak úgy tartalmára, mint formájára. Ezért mennek át egyes kijelentései a köztudatba s válnak szállóigévé. Ilyen kijelentései például: »A király első lévén a jogokban, első tudtál lenni a köteleességekben is.« (Koronázó jub.-beszéd.) »Nem a hatalom számolyává, hanem a munka oltárává teszed a trónt.« (U. o.) — »Kard foglalta el, kereszt tartotta fenn a hazát.« (Milleniumi beszéd.) — »Semmit sem viszek magammal a kólostorból, csak egy szót: Pax.« (A nunciatusnál mondott beszéd.) — »Az apák bűneit tessük közös sirba.« (Egyetemi ifjusághoz tartott beszéd.) — »E két eskü (pápanak és királynak) kettős, egymástól semmi körülmények között szét nem választható egyházi és hazafiui köteleesség buzgó teljesítésére kötelez.« (Budapesti kath. kör előtt mondott beszéd.) — »A korona hatalmat ad a királynak, de lelkiismeretében megköti, mert az alkotmány megtartására kötelezi.« (Milleniumi beszéd.) Mondom, ilyen kijelenté-

sei, ha azokat talán más ember mondaná, talán nem tennének akkora hatást. De mivel ő mondta, mély benyomást keltenek, mert mindenki kiérzi belőlük nemcsak a meggyőződés erejét, hanem annak tartalmas nagy háttérét. Nemzetének jövőjét Isten kezében látja, jelenét azonban se fényesnek, se boldogítóknak nem tartja. És mégis, mindennek daczára, hazaszeretete még támasz nélkül is buzgón ragaszkodik fajához és nem tartja se jó embernek, se jó magyarnak azt, aki a szenvedő hazát nem szeretné jobban, mint Európa bármelyik fényes országát. Azt mondják sokan politikai magatartására, hogy nem merész, hogy félénk.

Tényleg nem merész, de legkevésbé félénk. Ebben a kérdésben teljesen Deák Ferenczcel tart. Az ő politikája se a merészség politikája, hanem a tekintet és óvatosságé, nem félénk, hanem az egyház jelen ereje és helyzetéhez mért. A merészséget az egyház politikai küzdelmeiben még erőre támaszkodva se tartja helyénvalónak, mert kockázatot. Kockázatot pedig egyházért, mint Deák hazájáért, ő sem akar semmit. Sőt azt kívánja, hogy a magyar papság hűséggel a magyar állam iránt, törekvéseiben a haza határain belül maradjon és munkájának, érzéseinek legnemesebb részét Isten szolgálatára és a haza céljaira szentelje.

Vaszary Kolos jellemének gerincze: emberbaráti szeretete. Akár a nyomor, akár a szegénység, akár a betegség alakjában jelentkezik a szenvedés, ő ott van, hogy az irgalmasság testi s lelki cselekedetét gyakorolja. Nagy szívének melegét épügy megérzik a betegek és gyermekek,

mint a társadalom ugynevezett »szemérmes« koldusai. A királyi zsoldáros intelmét: »Tereád biztam a szegényt,« igazán megértette. Ha Vaszary Kolost, mint emberbarátot a vázoltak nyomán megfigyeljük, jótékonyágának pszichológiája igazolt előttünk. — A hely, hol születünk, a környezet, melyben növekedünk, életünk sorsát, egyeniségünk kialakulását irányítja. Vaszary Kolos biboros emberbaráti lelkülete is az ő gyermekkorán atapul. Mint az epikus, a mondai hitre a hagyományra építi eposzát, úgy Vaszary Kolos jótékonyága is a multból keresi a hitelt. Keszthelyen a Fejér György jótékonyága történeti hitelű s a primás már mint gyermek nemcsak hallotta ezeket a Fejér-féle jótékonyági hagyományokat, de maga is élvezte, sőt annak köszönhetette iskolázásának lehetőségét. Ez a mult azóta folyton megelevenült előtte. A nélkül is kontemplatív hajlamú lévén, képzelete ezen emlékek felé hajította őt minduntalan s lassan-lassan természetének cselekvő érzésévé váltak. Maga előtt látta tolyton azt a sok szegény családot, akik Fejér György jótékonyágával menekültek meg a nyomortól. Megjelent előtte az a sok ösztön- vagy segélydijas diák, akik pályát teremthettek maguknak Fejér György segély- vagy ösztöndija révén. A saját példáján érezte át a szegénység küzdelmét és szépen megtanult hévvel, mindegyik rhetorika nélkül szeretni és lelkesedni a szegényekért. És ha meggondoljuk, hogy bár tehetségétől vezérelve a műveltség magas fokára emelkedett, mégis minduntalan visszavágyott a csendes munka ölébe, az egyszerű viszonyok közé, ahol teljesen annak érehetett, amit legjobban szeretett, akkor nem csodálkozunk, hogy kiművelte lelkét

ségét abba hagyta, a városnál viselt több éven át hivatalát. Az élet küzdelmei között családjában keresett vigaszt. Szerette is családját az egyszerű nemes lélek józanságával, a munkás férfitüldözéskészségével s gyöngédségével. Gyermekait szerette, de nem kényeztette. Jól eső örömmel nézte jó tulajdonságait, de viszont szigorú volt a hibák iránt s a ballépést sohase hagyta büntetés nélkül. Gyermekre, amint tehette, még játékaikban is felügyelt.

Amily komoly egyéniség volt az atya, olyan kedélyes, derűs természetű volt az anya. Természetűl fogva gyöngé nő volt. Férjének semminemű dolgaiba nem avatkozott, csak házi ügyeinek s gyermekeinek élt. Férje 1840-ben meghalt s a 8 éves Ferencz nevelése egészen vállaira nehezedett. Erős hitét, önfeláldozó lelkét megáldotta az Isten s ő kötelességtudása egész fonságával szolgálta félárva gyermekének jövőjét. Abban a korban volt kénytelen gyermeke nevelése fölött őrködni, mikor lelki és egyéni fejlődésének irányt kell adni. És ő nem csüggedt. . . . A kis nádfedelű ház, a gyermek gyöngé lelkének templom vala, hol csak jót hallott. A vallásos anyát, ha tiszter jöttek hozzá, nyolczszor bizonyára imakönyve mellett találták.

Testalkatra nézve a primás atyjára ütött. Attól örökölte átható, mély tűzű fekete szemét és az egyszerűen nemes öszinteségét; édes anyjától a derűt kedélyt, a szívjóságot, a küzdelmekben való lelki erőt és a ritka emlékező tehetséget. Az otthon hiába, a jellemképzésnek mindig alapvető iskolája marad. Itt szivta magába a Vaszary család Benjáminja is azon harcművészeket, melyek jellemét a jövőre nézve

az erények virágaival megtermékenyítették. Gyermekkorában vézna, gyöngé fiú volt, kissé előrehajlott. Arcszíne különben egészséges. Szülei előre látták, hogy a kézművességre nem való. Nem is érdeklődött az iránt; ájtatos, csendes és hallgatag gyerek volt; mohón bujta e könyveket és az iskolából haza hozott jeles bizonyítványokkal, dicsérettel szántotta fel édes anyja bánatos arcának könyeit. Az anya titkolta a gondokat, de a fiú finom megfigyelő érzéke észrevette, hogy édes anyjának bizony küzdenie kell, hogy ő neki minden könyve meglegyen s tisztességes ruházatával ne kelljen szégyenkeznie a többi fiúk között. — Végtelen fiú szeretetével igyekezett ép azért enyhíteni az anya vállára nehezedező gondokat. Mikor primás lett, családjá szegénységére czélozva, a győri legényegylet üdvözlétére adott válaszában maga mondotta: »Gyermekkoromra visszaemlékezve, mondhatom, hogy az élet szükségével kellett megküzdenie annak a családnak, amelyhez tartoztam.« A serdülő gyermek ifjuságát nem hirdette semmi féltelenség, dacz, fennhéjázó szenvedély. Mély tűzű szemében, szemérmes arcán a figyelmes vizsgáló csakhamar észrevette a tehetséget és a romlatlan lelkületet. Egyszerű, őszinte gyermek volt, nemes önérzettel s erkölcsi finomsággal párosulva. Ismerős helyen hamar felmelegedett; barátja volt a kedélyes tréfának, szórakozásnak, örömet élvezte az éneket. Az ifjusági játékoknak alig volt Keszthelyen élénkebb alakja, mint ő. Nagyon szeretett labdázni s mint jó futóért, versengtek érte a kiválasztás alkalmával. A Festetich-palota átellenében levő, ugynevezett »kopasz domb« volt a labdázó játékhely, ahonét a Balatonra és a szőlőhegyekre gyönyörű kilátás nyílt. Daczára, hogy játéktársai a zalai

dzsentrifluk előkelőbbjei voltak, ő volt a játék lelke, rendezője. Gyenge testalkata miatt, szinte utalva volt a testező játékokra. Kedvét találta a szánkázásban, az úzásban, igazgatójuk gyakran elvitte az egyes osztályokat a Balatonba fürdeni s Vaszary Kolos a kitűnő között volt mindig. Az edző játékok iránt való hajlam később is megmaradt nála. Mikor pannonhalmi kispap volt, az ő vezetése alatt élveztek át kollegái az ártatlan tréfákkal kísért játékok örömeit.

Lassankint elérkezett ifjuságának azon korszaka, a mikor megérti korának mozgó eszméit, megtudja itélni tanulmányainak célját, megérinti lelkét mindaz, ami úgy serdülő ifju egyéniségének irányt adhat. A város, a melyben született és élt, a pezsdülésnek indult nemzeti ébredésnek egyik színhelye volt. Vaszary Kolos ugyan már nem volt mindennek szemtanúja, de a városban fönmaradt élő hagyomány, annak közeli emlékei felébresztették érdeklődését és megszentésülve érezte magát a mult nagyságai iránt. A történeti és nemzeti érzés utat talált szívéhez. . . .

Ott élt és alkotott Festetich György gróf, aki már mint alezredes törzsökös fajszeretetének adta bizonyosságát, mikor a Graeven huszárezred nevében, az 1790—91-ki országgyűléshez beadta híres folyamodását, melyben a magyar ezrednek magyar tisztekkel való ellátását követelte. Úttörője volt az okszerű gazdálkodásnak hazánkban s megalapítója a Georgikon gazdasági tanintézetnek.

Hasonlóképpen ő rendezte a Keszthelyi Helikon elnevezés alatt ismeretes költői ünnepeket, évenként kettőt. Egyiket február 12-én Ferencz király születése napján, a másodikat májusban, a Georgikon vizsgálati alkalmával.

azon lelkek szeretetében, akik az ő eszményi hitét melengették s alkalmat adtak neki, hogy eszményének éljen. Mindezekhez járult, hogy az a kor, melyben ő férfikorának nyarát átélte, a 60-as évek, a nemzeti felpezsdülés kora volt, a mélyében ugyan még ke és alkotmányos fényvel, de annál több hazafias melegséggel a felszínen. Ma? . . . ma már erősebb ugyan a fény . . . de a meleg nagyon is fogyott és nem találja sok helyen azt a vonzó érzelmeket, melyet ő egyedül óhajtott. Menekülni akar tehát ebből a hideg körből oda, ahol a szárnyain melegget talál. Nem törődik azzal, hogy sokan nem értik, ő csak valami belsejében élő nemes eszménynek akar élni és megfelelni.

Sokan azt mondják, hogy maradandó nagy emlékekben és alkotásokban eddig nem öröközte meg nevét. Hát a proletáriátus megszüntetésén fáradni, nem maradandó alkotás? Annyi leány- és fővendék neveltetése a haza reményévé, nem maradandó alkotás? Annyi Istenháznak restaurálása, építése nem maradandó alkotás a hitélet emelésén? Hát annyi alapítvány, jótékonyági adomány, nem maradandó alkotás a szegénység könnyeinek letörlésére? Vagy annyi sok szegény családnak gyámolítása, biztosítása, nem maradandó szociális alkotás? És nem emelt-e ezekkel magának örök emléket? . . . 14 évi primássága alatt 6 és félmillió koronát áldozott kulturális és emberbaráti célokra . . . Arany Jánossal ő róla is elmondhatjuk: »nem hal meg az, ki milliókra költi dus élete kincsét, ámbár napja mul.«

Tisza mandátuma.

Harmadnapja folyik már a királyi Kuria előtt a gróf Tisza István belvárosi mandátuma ellen beadott petíció tárgyalása, amelyen dr. Ragályi Lajos, a választók védője az ellenpetíció beadója folytatja tegnap megkezdett beszédét. Azt mondja, hogy amikkel a petíció a Tisza-pártot vádolja, ugyanazt maga az *Andrássy-párt is elkövette*. A hivatalos presszió az *Andrássy-párt* részéről is megtörtént s talán az a magyarázata, hogy az *Andrássy-párt* egyetlen vezető embere sem írta alá a petíciót bizonyára, mert a felelősséget elvállalni nem akarták. Rátér az *Andrássy-párt* által elkövetett vesztegetésekre s kéri azokra a vizsgálatot. *Polónyi Géza* és több társa ugyancsak a Vigadóban szintén nagy pártvacsorát rendeztek, melyen a belvárosi választókat etették, itatták, ingyen jegyeket osztogattak s ilyet boldog, boldogtalan kapott. 100 nevet sorol fel, mint akiket a pártvacsorával befolyásoltak. *Husz esetben* olyanok szavaztak le *Andrássy*-ra, akik nem voltak választók. A hivatalos presszióra nézve felemlíti *Hembach Gyula* vásárcsarnoki felügyelőt, aki a vásárcsarnoki árusokat pénzbüntetéssel presszionálta. Ilyen esetet tizen sorol fel. Többeknek 100—200 korona utiköltséget is küldtek, hogy jöjjenek Budapestre szavazni. Legutoljára hagyta azok névsorát, akik pénzt kaptak szavazataikért. *Boros Soma* 100 koronát adott *Weisz Bernát* előtt *Körpel Sándornak*. *Lukács Arnoldnak* *Polónyi* megígérte, hogy ingyen fogja az árvaszéknél elvégezni az ügyét. *Sajé Lajos* 100 koronát kapott, *Schlesinger Leó* 400 koronát kapott, *Pfeiffer Sándor* bádogos 300 koronát kapott *Boros Somától*, ugyanettől 150 koronát kapott *Balogh János*. *Ertl Ferencz* kapott 300 koronát *Némaitól*. Összesen 57 esetet sorol fel, amelyekben az illetők részben *Borostól*, részben *Némaitól* szavazataikért pénzt kaptak, Nem volt tehát okuk s joguk petíciót beadni az *Andrássy-pártiaknak*, mert azt csak a szenvedély sugalta.

Fridvalászký Sándor a petícionálók ügyvédje szólalt fel ezután és maga részéről a bizonyítást megengedhetőnek tartja, de amiket a választástvédő előterjesztett, az már hónapok óta gondosan előkészített petíció, aminek tar-

talma rá nézve új, ezeket át kell tanulmányoznia, hogy megjegyzéseit megtekehesse. Kéri tehát a Kuria-t, hogy ellenpetíció tanulmányozására halasztást adjon. A kérelem tárgyában a tanács visszavonult határozathozatal, czéljából.

Tíz percznyi tanácskozás után a bíróság ismét bevonult a terembe s *Vavrik* elnök megnyitva a tárgyalást, kihirdette a bíróság határozatát, mely a törvényre való hivatkozással elutasítja a petícionálók ügyvédjének kérelmét, de tekintettel, hogy tényleg új petícióról van szó, mely tanulmányozást igényel, a bíróság hajlandó a tárgyalásnak holnapra való halasztásával szünetet adni. *Fridvalászký* köszönettel vette tudomásul a bíróság jóindulatát, kérve a szünetet, mire az elnök a tárgyalás folytatását holnap délelőtt 10 órára halasztotta el.

A válság.

Tisza a legközelebbi napokban Bécsbe érkezik, hogy a királynak jelentést tegyen. Valószínűleg a jövő hét elején *Tisza* az egész minisztérium elbocsátását fogja kérni s bizonyos, hogy teljesítik kérését s az új minisztériumot ki fogják nevezni.

Arról szó sincs, hogy *Héderváry* lenne az új minisztérium elnöke. A mai kabinetből senki se vállalja.

A nagymihályi mandátum.

A kir. Kuria *Paizs Andor* elnöklete alatt ma hirdette ki határozatát a *Demkó Mihály* mandátuma ellen beadott petíció ügyében, A királyi Kuria a vizsgálatot elrendelte a felhozott etetési-ítatási és veztegetési esetekre nézve és a vizsgálat megejtésével a *kassai* királyi táblát bizta meg.

A tudunai irók mind összejöttek, köztük *Berzsenyi Dániel*, *Kisfaludy Sándor*, *Horváth Ádám*, *Dukai Takács Judit*, stb. A gimnázium humanior osztályai szavataikkal, színelőadással szintén résztvettek az ünnepély emelésében. Sőt *Festich* gróf a gimnázium tanári karát a műbírálóba is bevonta s az 1818. és 1819 ki *Helikoni* ünnepélyen a gimnázium tanárkarából bírálók voltak: *Petróczy Béla* igazgató, *Drinóczy György* és *Harmb Gábor* tanárok, a kik egyenkint 150 frt tiszteletdíjat kaptak.

Mindezek *Vaszary Kolos* ifju korában már a mult eseményei voltak, de elég erősek és hathatósak arra, hogy a gimnázium közszellemében éljenek. A hazafias s pedagógus premontrai tanárok az öt *Helikoni* ünnepélyt mint az intézet aranykorát emlegették mindég, s már az a tudat, hogy egy *Berzsenyi*, *Kisfaludy Sándor*, *Horváth Ádám* dicsőségéből *Keszthely* is részt kért, emelte a komolyabb szellemű tanulók érzékét a költői és írói hivatás kultusza iránt. *Vaszary Kolos* a későbbi lelkes magyar irodalom-tanár, az író fejlődésének gyökerei abba a talajba nyulnak vissza, melyet a *Keszthelyi Helikon* megtermékenyített. A szemlélődő természetű ifju örömmel hallgatta és olvasta ezen emlékeket, fejlődő lelke bevette mindazt, ami mult dicsőségére emlékeztette. A jövendő írói lélek mintha a szülőföld irodalmi hagyományaiból merítené az írói hitelt.

E mellett fejleszt benne a történeti s politikai érzéket *Deák Ferencz*nek, *Zalamegye* szülőföldjének, a *keszthelyi gimnázium* egykori tanulójának s a nemzet büszkeségének országos híre és szereplése. *Deákot* is gyakran emlegették a tanárok, mint az intézet egykori híres tanítványát, ami nem maradt az érettebb

tanulókra hatás nélkül. Az ősi jog védője azon időben már az alkotmányos ellenzék vezére volt, s elméjének páratlan mélységével, jellemének szilárdságával, fedhetlen közéleti szereplésével, politikai rendszerével az ifjuság előtt is ideálként lebegett. Ifju korában *Vaszary Kolos* is *Deák* politikai iskolájának hatása alatt állván, előtte folytak le azon gravaminalis mozgalmak, melyek az alkotmány megújítását eredményezték. Az 1840-ki országgyűlés után a kormány a sajtócenzurában engedményeket tett, az országgyűlési ifjuság *Pozsonyban* erős közhangulatot teremtett. Mindez első sorban a serdülő ifjuság lelkét érintette legelőször s tényleg *Vaszary Kolos* ifju korában, mikor 15—16 éves volt, kezdett kialakulni nálunk az ifjuság hazafias politikai érzéke. Ezen időktől kezdett az ifjuság a hazafias mozgalmakban, tüntetésekben részt venni. A 40-es évek korszakát nevezhetjük Magyarország politikai renaissance-ának, mely a fogékony lelkeket bámulatra s lelkesedésre ragadta mindzn reform iránt, ami Magyarország politikai átalakulását célozta. Ezen termékenyítő kor politikai szellemé érintette természetesen *Vaszary Kolost* is s nem csodálkozhatunk, ha ilyen iskola hatása alatt még ma is élénk politikai érzéke már az ifjunál is gyökeret ereszt.

Fejér György, *Keszthely* híres szülőtte hármass szempontból volt *Vaszary Kolos* fejlődésére befolyással: a családi körülmények hasonlóságával, történetirői munkásságával és a jótékony szellemének felgyújtásával. *Fejér György* is szegény iparos szülőktől származott, 10 éves korában szintén elvesztette atyját és sok küzdés, nélkülözés között végezte tanulmányait. Előtte áll tehát a küzdő ifju képe,

aki mégis magas polczra emelkedik önszorgalmából. *Fejér György*nek történetirői munkásságával is érintkezett az ifju *Vaszary Kolos* lelke. Az a termékeny történeti munkásság, munkában töltött élet példája vezette *Vaszary Kolost* is arra, hogy az irodalmi működése tárgyául a történelmet válassza. A IX. század legnagyobb oklevél-gyűjtőjét szemlélte maga előtt, akit látott, személyesen ismert, vele érintkezett. Kinek ambícióját nem emeli, ha ifjuságában egy országos nevű tekintélytől kap szárnyakat a szellemi emelkedésre?

De ami leginkább érvényesült *Fejér György*-ből a későbbi *Vaszary Kolosban*, az a »Codex Diplomaticus« nagy írójának óriási mérvű jótékonyága. *Fejér György* jótékonyágának módja vezet bennünket *Vaszary Kolos* jótékonyágának pszichológiájához. Nehezen tudjuk ma is eldönteni történeti munkásságával vagy jótékonyágával emelt-e magának *Fejér György* maradandóbb emléket? Tény, hogy *Vaszary Kolos* a *Fejér György* jóvoltából segélyben részesült s ez nagyon jól esett szűk anyagi viszonyai között. *Fejér György* alapítványából évenként 60 anyá és gyermek kapott segélyt. Hatvan családnak könnyeit főlzáritani nagy irgalmasság és a szegénység igazi gyakorlati szociális gyógyítása! A jótékonyág ilyen leköltése s példája maradandó nyomot hagyott *Vaszary Kolos* lelkében. Jött nemi kevéssel minél szélesebb körben, ez az igazi szociális megoldása a modern szegénységnek. És *Vaszary Kolos* szívéhez önmagán tapasztalva, a jótékonyág ilyen gyakorlása nőtt. Tényleges jótékonyágában ma is azon elvet vallja, hogy állandó kisebb, esetleg a helyzethez képest néha nagyobb mérvű segélyezéssel számos családot lehet a nyomortól megmenteni. A keszt-

ORSZÁGGYÜLÉS.

A képviselőház ülése.

Budapest, május 26.

Esküvel kezdődött a mai ülés. *Barabás Béla* esküdött meg a Ház előtt, hogy az állandó igazoló bizottság kiküldvén őt *Damján Vazul* mandátumának megvizsgálására, abban lelkiismeretesen fog eljárni.

— Mire esküszik már megint ez a *Barabás*? — kérdi a belépő *Tóth János*.

— Annyiszor esküszik, hogy a felesége el akar válni tőle — feleli *Lesskay Gyula*.

Azután apróbb jelentések következtek, majd elővették *Keglevich István* gróf összeférhetlenségi ügyét.

Keglevich kegydija.

Gróf *Károlyi István*, az összeférhetlenségi bizottság elnöke ismertette az ügyet s visszatartotta a miniszterelnök álláspontját, mintha neki bármi czimen joga volna valamely irat, vagy okmány kiadását megtagadni s kérte, hogy a Ház utasítsa őt az iratok 24 óra alatt való kiadására. Erre határozati javaslatot adott be.

Gróf *Tisza István* miniszterelnök előbb kijelenti, hogy őt az ügy semmi irányban nem érinti. A kegydíj nem az ő kormányzata alatt adatott. Akkor még nem volt miniszterelnök, most pedig, ha majd a bizottság tárgyalja, már nem lesz az. Az összeférhetlenségi bizottság jogát, hogy a kormánytól bármely iratot kikövetelhet, kétségbe nem vonja. Az ő felfogása szerint azonban csak oly ügyekben lehet valamely ügyiratot bekíválni, amely az összeférhetlenségi eset megbeszélésére szükséges.

Kiáltások: Hát azt a bizottság bírálja meg?

Tisza miniszterelnök: Oly kapcsolatos iratok lehetnek az aktacsomókban, melyek nem tartoznak az ügyhöz. (Ellentmondás.) Ő nem a mai esetről beszél, hanem általánosságban. Lehetnek benne közérdekből elhallgatható iratok, melyek hivatalos titkot képeznek. Ha a Ház elhatározza kiadja, de ismétli, lehetnek benne olyan ügyiratok, melyeknek visszatartását ő a saját felelőssége érdekében tette.

Kubik Béla: Világosság kell az országnak!

Ráth Endre: a gukker-szerződés nem közügy.

— Hát a könyvtár eladás! — kiált egy más hang.

helyi gimnázium számára tett ötvenezer koronás alapítványának alapító levelében maga mondja: »A nagy nyomor nem ritkán csekély adománnyal is enyhíthető.« Ez magyarázza meg, hogy mennyit költ csendben szegény családok felszámolására. És eddig nem annyira nagyobb alapítványokkal, mint inkább a szegény családok állandó segélyezésével, a társadalmi szemérmes nyomor enyhítésével tette halhatatlanná jótékonyágát. Különben az »Ifjusági Plutarch«-ban saját vallomása alapján még világosabban rájövünk az jótékonyágának egész pszichológiájára, amidőn *Fejér György* életrajzánál elmondja, hogy hogyan nyert a *Fejér György-féle* alapítványból segélyt. Bepillantást enged egyúttal a vallomás az édes anyja iránt érzett igazi benső szeretetre. — Az 1841. év május hó egyik napján — írja — 10 óra után iskolából haza menvén, jó anyámat szokatlanul bus- és gondolkozókat találtam. A szokott kézcsók után a gyermeki őszinte szeretet és részvét hangján tudakozódtam a bűn oka felől; jó anyám szomorúan mondá: hogy a város-hajdu alig pár perc előtt volt nála azon szigorú parancsral, hogy holnap velem a városházánál megjelenjen. Másnap a rendelt időre megjelentünk s mily nagy volt meglepetésünk, midőn 59 anyát és ugyanannyi gyermeket találunk a terem ajtaja előtt. Nyolcz óra után bebocsátatánk. A város bírása felkelt és végig tekintve rajtunk, szólt: »Jól esik a fájó szívnek, ha rokon- és résztvevő kebelre talál, mely osztozik az örömben úgy, mint a fájdalomban. Ti kedves szülők és gyermekek, hasonló rokon-kebelre találhatok városunk nagy

Polonyi Géza azt bizonyítja, hogy a törvény taxatív felsorolja, hogy az összeférhetlenségi bizottság mely esetekben ítélkezhetik. Hogy milyen iratokat tart szükségesnek, azt ő állapítja meg. Ha a miniszterelnök elve érvényesülne, úgy ötöle függ, kiadja-e vagy nem, akkor nem e bizottság, hanem ő döntene e kérdésben. Hát ha akad miniszter, aki a képviselővel összejártszik s üzletet csinál, akkor a miniszter nem fogja kiadni a kérdéses iratot. Csak az államtitok megőrzése az, melyet nem kell publikálni, de nem a »hivatalos titok«, melyet mindenre rá lehet buzni. Elfogadja gróf *Keglevich István* indítványát.

Óriási derűtség. *Polonyi* a fejéhez kap.

— Bizonyára nem volt szándékosság e szavamban. Gróf *Károlyi István* akartam mondani.

Tisza István gróf miniszterelnök szavait magyarázza, melyeket *Polonyi* egészen félreértett.

Simonyi Semadam Sándor felolvassa a miniszterelnöknek erre vonatkozó átiratát, melyben *Keglevich* magánviszonyaira vonatkozó részletekkel van megindokolva, hogy az iratokat ki nem adja.

Kubik Béla pártolja *Károlyi István* gróf indítványát.

Ezután a szavazás következett. A többség elfogadta a javaslatot.

Az önálló vámtarifa.

Következett azután *Kossuth Ferencz* indítványának indoklása az autonom vámtarifa dolgában.

Kossuth Ferencz: Az ország jogilag az önálló vámterület alapján van. Visszapillantást vet a Széll-Körber-féle kiegyezésre. Az utolsó pillanatig nem tudtak megegyezni. Éjfél előtt fél órával, december 31-én irták alá a szerződést, de e szerződés a mai napig holt betű maradt.

Ausztriában letárgyalták az autonom vámtarifát, de nem tárgyalta le a közös tarifát. Ausztria tehát készül a külföldi szerződések önálló megkötésére. Nekünk is készülnünk kell. Vagy egy magyar autonom vámtarifát kell csinálnunk, vagy pedig a Széll-Körber-féle közös vámtarifát kell módosítani önálló vámtarifává. Némelyek ezt az ő részéről járatlanságnak mondják. Szeretné látni azt az embert, aki megmagyarázná, mért ne lehetne ezt megcsinálni. (Tisza mosolyog.) Jól ismerjük a közös

szülőttében, *Fejér György* prépost urban, ki nemcsak részt vesz fájdalomtokban, hanem az élet sulyos bajai és nyomorai könnyebbítésére és enyhítésére anyagi segedelemmel is járul. A kezében levő levélből ezt olvassa a bíró: »A keszthelyi árva gyermekek segedelmére lekötök 100.000 forintot. Ennek, míg élek, törvényes hatos kamatját, 6000 forintot, a városi tanácsnak megküldöm esztendőről esztendőre. Ezen összegben részesíttessék 60 árva gyermek.«

Vaszary Kolos édes anyja csak 25 forintot kapott ekkor, de végtelen könnyebbség és boldogság fakadt nyomában az ő akkori nehéz helyzetében. Ösztöndíjat fia nem kapott, csak segélyt időnkint abból az összegből, amelyet *Fejér György*, a gimnáziumi igazgatónak sz. Márton napjára küldött. És ez a segély mindannyiszor úgy jött, mint valami véletlen égi segély. Méltán fakadt *Vaszary Kolos* a *Fejér György*-ről irt életrajzban ezen hálás szavakra: »A könyező özvegyek és árvák sóhaja és hangossá vált áldás kívánatai repültek túl a csillagokon Isten szent trónja elé.« Az árvák hangossá vált sóhaját különösen érezhette a fél-árva ifju, kinek édes anyja, mikor elment a diási hegyen levő szőlőbe dolgozni, akárhányszor csak egy darab kenyert hagyott az asztalon, úgy hogy ilyenkor sokszor a praemontreieknél kapott levest és más melegételt. Ruhával sokszor egyik mostoha bátyja látta el.

vámtarifa hiányait. Tudjuk, hogy a mezőgazdaság egy bizonyos fokú védelmet nyer benne, de azt is tudjuk, hogy az akkori kormány kénytelen volt azt magas iparvámokkal megfizetni. Ausztria ipara sokkal jobban biztosított nálunk, mint a mi mezőgazdaságunk ott. Kijelenti, hogy az önálló vámterület hívei a magyar agrárérdekeket nem csak hogy nem megligálják, hanem szívükön hordják. (Tetszés a balon.) Mi a legnagyobb bafafissággal és áldozatkészséggel iparkodunk átgyurni a közös vámtarifát úgy, hogy az hazánk minden érdekének és önálló iparunknak is megfeleljen. (Éljenez a balon)

Fusth Gyula elnök ezután kérdi, hogy az indítványt kívánják-e tárgyalás alá venni?

A többség ezt elfogadja, valamint azt is, hogy kétfőn fogják az indítványt tárgyalni.

A kivándorlás korlátozása.

Simonyi-Semadam Sándor a kivándorlás korlátozására ad be indítványt. Elmondja, hogy a felvidéken jól szituált emberek, bankárok, kereskedők foglalkoznak a kivándorlásra csábítással — bizonyára nem haszon nélkül. Felolvassa az *Adria* e megbízottainak neveit: Grün, Ehrenthal, Berger stb. Kimennek a falvakba s ott a parasztot magát teszik meg ügyökké: aki 12 kivándorlót gyűjt, az ingyen mehet ki. Ez legveszedelmesebb. Szigorú 5—10 évi börtönbüntetést indítványoz.

Tisza István gróf miniszterelnök maga is kívánta volna a javaslat napirendre tűzését. De a javaslat törvényjavaslat alakjában lett előterjesztve s ez bizottsághoz fog utasíttatni. Ez hosszabb eljárást igényel, azért most kér engedelmet, hogy hozzászólhasson. A kivándorlás oly aggasztó mindenütt, hogy a törvényhozásnak foglalkoznia kell vele, de felületes gondolkozás az, mely a törvény rosszaságában keresi ennek okát. A kivándorlás oka gazdasági viszonyainkban keresendő. A tavalyi takarmányhiány előre láthatóvá tette a veszélyt, hogy fokozni fogja a kivándorlást, bár megvallja, nem hitte, hogy ily nagy mértékben. De az állam feladata nem lehet más, mint tartózkodva minden elnyomási kényszertől, mely megbízhatatlan elemek karjaiba kergeti a kivándorlót, tegyen meg mindent, hogy a kivándorlók legalább meg ne csalattassanak. Az a fő, hogy becsületes információkat adjanak a megbízottak.

— Ott vannak a fősolgabírák! — kiáltanak.

Tisza István gróf: Fix fizetést kell nekik adni. Különben a megtorlási intézkedések hosszú sorozata áll rendelkezésre. Sokszor azonban a képviselőket hibásan informálják s ezért alaptalanul támadják a kormányt. Ezek a képviselők öntudatlan szövetségesei a magyar állam támadóinak, s ezt sajnálja.

A Ház azután egyhangulag elfogadja az indítványt tárgyalásra. Az elnök kétfőre tűzi ki a tárgyalást.

Házszabályvita.

Ebből házszabályvita támadt. *Tisza* a mellett volt, hogy mivel ez törvényjavaslat, a házszabályok szerint okvetlen az osztályokhoz, vagy bizottsághoz utasítandó.

Polonyi Géza ezt tagadja, ma itt csak indítvány indoklásáról van szó. Majd a tárgyaláson, hétfőn lehet az osztályokhoz utasítani.

Fusth Gyula elnök: Igaza van *Tiszának*, hogy az osztályokhoz vagy bizottsághoz kell utasítani. Csak az a kérdés, hogy mikor.

Rakovszky István is *Tiszának* ad igazat.

Holló Lajos: Ez a javaslat indítvány és nem törvényjavaslat. De ha törvényjavaslatnak tekintjük, akkor a bizottsághoz utasítandó.

Krasznay Ferencz is a bizottsághoz való utasítás mellett van.

Fusth Gyula elnök egy ad hoc bizottság kiküldését kívánja.

Tisza István gróf azt indítványozza, hogy *Simonyi-Semadam Sándor* javaslatának előzetes tárgyalására küldjön ki a Ház külön bizottságot.

Batthyányi, Rakovszky és Sággy Gyula

hozzászólása után kimondotta a Ház, hogy a javaslat tárgyalására külön bizottságot küld ki. Holnap a mentelmi ügyeket tárgyalják.

A kőműves sztrájk Nagyváradon.

— Rendzavarások az építkezéseknél. —

A nagyváradai kőműves sztrájk ügyében még mindég nem állott be változás. A szerdán érkezett idegen munkások tegnap a város különböző pontjain megkezdték a munkát rendőri fedezet alatt.

A sztrájkolók egyrésze tegnap az erőszakhoz fordult s egyes helyeken igyekeztek megakadályozni a munkát, azonban a rendőrség erélyes közbelépésére ezen tervük nem sikerült.

A sztrájkolók egyrésze, mint halljuk, már szeretne munkába állni, de félnek a többiek s különösen a vezérek terrorizmussától.

A munkaadókat még mindég humanus szempontok vezetik. Ezért érkeznek az idegen munkások oly kevés számmal Nagyváradra, holott már rendezve van, hogy ha kell, egyetlen táviratra utnak indítnak száz vagy kétszáz munkást. Ha azonban ezek ellepik a nagyváradai építkezéseket, a sztrájkoló kőművesek egész nyáron nem jutnak munkához. Ugyanis az idegen munkások úgy vannak szerződve, hogy egész nyáron dolgoznak Nagyváradon s nem lehet őket pár hét múlva hazaküldeni. Tehát ahány idegen munkás érkezik Nagyváradra, annyi sztrájkoló munkás nem kap ez évben itt alkalmazást.

A munkaadók azonban remélik, hogy a komoly ok nélkül sztrájkolók még meggondolják a dolgot s munkába állanak és nem teszik ki családjaikat a nyomornak. Eddig mindössze csak mintegy 40 kőműves érkezett, s ezek mellett még az összes sztrájkolóknak lenne a késő őszi munkájuk. Ha azonban az építők belátják, hogy így sem sikerül a békét helyreállítani, pár nap múlva berajzik Nagyváradra az idegen kőművesek nagy száma s el lesz vágva az út a békés kibontakozásra.

Száz és száz család ma már nyomorban van, ingóságait eladogatta s a boltokban hitelei ki van merítve. Miként gondolják ezek a szerencsétlen emberek a maguk, családjuk, gyermekeik fenntartását biztosítani? Az éhező gyermekeket nem lehet szép beszédekkel, a további sztrájk erőszakolásával megnyugtatni; a becsületes munka biztosítja a család megélhetését, nyugalmét.

A sztrájk kimondása ezuttal elhibázott, ok nélküli lépés volt; a közönség, amely rokonszenvvel kísérte az eddigi bérmozgalmat, a mostani komoly ok és cél nélküli sztrájkot elítéli. A hiba beismerése soha sem szégyen, miért nem teszik ezt most a sztrájkolók.

Láttuk, hogy a munkás mozgalmaknál, gyűléseknél, előkelő, diplomás, a szociálistákkal rokonérzésű emberek is beszédeket, felolvasásokat tartottak, hol vannak most ezek az urak, hogy tanácsaikkal magasabb képzettségűknél fogva felvilágosítsanak a megtévedt munkásokat, hogy küzdelmük céltalan, első sorban ő rájuk és családjukra veszedelmes. Vagy ezek a munkásbarátok csak akkor keverednek a munkások közé, ha az ő malmukra hasznos eszméket csepegtethetik a lelkükbe s mikor jóakaró tanácsaikra lenne szükségük, nem sietnek azokkal támogatni őket. A szakegyletekben a télen az evolúcióról s a darvinizmus teoriájáról tartottak ezek az urak a munkások által meg nem értett, hanem félre-

értett előadásokat, miért nem magyarázzák most meg nekik a becsületes munka teoriáját? Ezzel segítenének most pár száz család nyomorán s a város nyugalalmát mozdítanák elő.

Lövöldözés egy építkezésnél.

Tegnap reggel a sztrájkoló kőművesek csoportonként felkeresték azokat a helyeket, ahol a kőművesek dolgoztak s igyekeztek a munkásokat szép szóval, majd fenyegetésekkel és ködöbálásokkal a munkásokat a dologban megakadályozni.

A várad-velencei községi iskola építésénél szintén dolgoztak a kőművesek. A sztrájkolók itt is csoportosulni kezdtek s kiabáltak a kőművesekre. Kemény Ignác rendőrbiztos több rendőrrel igyekezett távoltartani a rendzavarókat, ezek azonban mind erőszakosabban léptek fel s gunyolni kezdték a rendőröket, hogy csak parádénak fityeg az oldalukon az üres revolver.

A rendzavarók erőszakossága végre annyira elfajult, s olyan fenyegetővé vált, hogy végre is a rendőrök a revolverhez tolyamodtak s a levegőbe lőttek. A rendzavarók erre szétfutottak.

A város más pontjain is voltak hasonló, sőt nagyobb erőszakosságok.

Erre nézve a rendőri sajtóiroda a következő jelentést adta ki:

A sztrájkoló kőművesek és napszámosok a dolgozni akaró társaikat fenyegetésekkel és ködöbálással akarták elriasztani az épület állásfái alól. Tegnap reggel 6 és 7 óraközött vagy 3, csapat, 50—60 főnyi sztrájkoló Hajnal Árpád Nagyteleki-utca 26 sz. építési vállalatnál, majd Varga építőmester vállalatánál Fodor Károly kőművesegéd és Megyeri Andrásné munkásnövezetése alatt fenyegetésekkel félbe hagyták a munkát. Egy másik csoport Bura Béla, Szentmiklósi Imre és Torzsa Péter kőművesegédek, valamint Hajdu Gergely napszámos vezetése alatt a Jókai Mór utcán épülő Jenei Imre féle vállalatnál ködöbálásokkal és a vállalkozó bántalmazásával kényszerítették a munkásokat arra, hogy ne dolgozzanak tovább.

Vége egy harmadik csoport Rendes építésznek Viréz u. 12 sz. a levő vállalatánál operált ködöbálásokkal, ezeknek vezetőjéül Andrisek József kőműves segédet ismerték fel. A rendőrség azonnal intézkedett, hogy megfelelő létszámú legénység kivonulásával a rend és nyugalom helyre álljon városszerte és 9 órára már majd minden vállalatnál megindult a munka. Nevezet munkásvezetőket Papolczy Ferenc főkapitányhelyettes haladéktalanul letartóztatta és átfogja szolgáltatni a kir. törvényszék vizsgálóbírójának.

Markót előállították.

A sztrájkolók egész nap állandóan figyelemmel kísérték azokat a helyeket, ahol az idegenből hozott kőművesek dolgoztak.

Markó Elek, a kőműves szakegylet tirkára, a nagyváradai szervezett munkások vezére, a Fő-utcai Rimanóczy-ház közelében több sztrájkoló kőművesrel nézte az építkezést s igyekezett a munkások közelébe jutni. Valószínűleg azon már korábban hangoztatott céllal, hogy a munka abbahagyására rábirja őket.

A rendőrség a kiadott parancs értelmében felszólította, hogy távozzanak, Markó azonban szóváltásba keveredett a rendőrséggel s kijelentette, hogy a sétában a rendőrség nem akadályozhatja meg.

A szóváltásból kifolyólag a jelenlevő rendőrbiztos Markó Elekot előállította a rendőrkapitánynál.

Papolczy Ferenc kapitány kihallgatta s mivel az egész ügy csekélység volt, azonnal elbocsátotta s az eljárást Markó ellen beszüntette.

Idegen munkások érkezése.

Mig a munkások vezérének ez a kis kalandja volt a rendőrségen, a sztrájkoló kőművesek és sok férfi és nő napszámos kivonultak a vasutállomáshoz, hogy meggyőződjenek, igaz-e a hír, miszerint újabb idegen kőműves transport érkezik Nagyváradra.

A Fő-utczán sűrű rendőrőrszemek voltak felállítva, a vasutállomáson pedig egy csapat rendőr Lőrinczy Gyula tb. ralkapitány vezetése alatt elzárta a bejárókat a sztrájkolók elöl s így azok az állomással szemben foglaltak állást egy részük pedig a Fő-utca különböző pontjain verődött össze. Igen sok volt köztük a harcias amazon. A közönség köréből is sok kíváncsi sétált a Fő-utczán.

A délután 4 órakor érkező budapesti vonattal 12 lengyelországi kőműves érkezett. (Délelőtt már négy kőműves érkezett Békéscsabáról s ezek azonnal a munkához fogtak.)

Az érkezőket kocsira ültették egy csapat rendőrrel.

A gyorsan vágató kocsit gunyos kiáltásokkal fogadták s ebben a napszámos asszonyok vezettek.

Az idegen munkásokat a főutcai Rimanóczy-házhoz vitték, ahol munkába állítják őket, a már ott dolgozó többi idegen munkások mellé.

A hét végéig nem hoznak több idegen munkást Nagyváradra, éppen azért, mert nem akarják elzárni a munkától a sztrájkolókat, de ha vasárnapig nem lesz vége a sztrájkoknak, a jövő hétfőre száznál többen jönnek, akik csak a táviratot várják.

A miniszter jelentést kíván.

A nagyváradai kőműves sztrájk felköltötte a kereskedelemügyi miniszter figyelmét is. Tegnap táviratban hívta fel Poesonyi László iparfelügyelőt, hogy azonnal utazzék Budapestre s személyesen tegyen kimerítő jelentést a sztrájkokról s annak előzményeiről.

Poesonyi László iparfelügyelő az éjjel felutazott Budapestre.

A rendőrség a munkásokhoz.

A rendőrség az esetleges zavarok megakadályozása céljából széleskörű intézkedéseket tett. A rendőrség állandóan talpon van s a katonaság is készenlétbe van állítva.

A helyettes rendőrfőkapitány a következő falragaszt intézte a munkásokhoz:

Felhívás az építő munkásokhoz!

Több ízben panaszt emeltek nálam a miatt, hogy a különböző helyeken építkezéseknél dolgozni akaró munkásokat a sztrájkban állók rábeszéléssel, sőt fenyegetésekkel igyekeznek arra bírni, hogy a munkát abbahagyják és sztrájkba lépjenek.

Eltelkintve attól, hogy a közelmúltban a sztrájkolók eme törekvése és igyekezete nem járt az általuk óhajtott eredménnyel, a sztrájkoló munkások ilyenmü cselekedete magánosak elleni erőszak büntetést képezi, — amely cselekedet elkövetőjét a büntető törvénykönyv 176-ik §-a három évig terjedhető börtönbüntetéssel rendeli büntetni.

Midőn ezt a körülményt kellő megszívlelés végett az összes munkásságnak tudomására hozom, reá mutatok viszont a rendőrségnek abbeli szigoru kötelességére, melynek értelmében tartozik a békésen dolgozó munkásokat munkájuk zavartalan folytatása céljából minden néven nevezendő erőszakkal szemben a leghatóságban megoltalmazni.

Épen ezért felhívom a munkásokat, hogy minden ilyenmü cselekménytől tartózkodjanak, annál is inkább, mivel közegeimnek szigoru utasítást adtam arra nézve, hogy a békésen dolgozó munkásokat munkájukban megakadályozni akarókat haladéktalanul a rendőrségre előállítsák, ahonnet az illetők nyomában a büntető bírósághoz fognak átadatni.

Nagyvárad, 1905. május 25-én.

Papolczy Ferenc,
főkapitány h.

UJDONSÁGOK.

* **Személyi hir.** *Szekeres* Ödön, a já-szovári premontrei kanonokrend jószágkor-mányzója Nagyváradon időzik.

* **Esperes gyűlés.** A központi esperesi kerület papsága tegnap délelőtt tartotta tavaszi gyűlését az ujjvárosi plébánián. A gyűlésen *Dencs* János tb. kanonok, kerületi esperes elnökölt, részt vettek: *Gabriely* Lajos, dr *Vucskics* Gyula, *Richter* Jenő, *Hamernyik* Sándor plébánosok, *P. Klédorfer* Lambert házfőnök, *Makucz* Ernő zárdalelkész, *Heilinger* József képezdei h. igazgató, *Pálffy* Béla hittanár, *Besser* Hugó és dr *Lestyán* Endre káplánok. A gyűlés köszönetét fejezte ki a püspök iránt, ki egyházmegyéje papságának jogait oly nagy sikerrel védelmezte meg az irodalmi stallum betöltésénél. A folyó egyházi és iskolai ügyek letárgyalása után *Hamernyik* Sándor tartott sikerült előadást a papság teendőiről a gregorián ének-reformmal kapcsolatban; majd megbeszéltek a *Szent Vincze-egylet* létesítése ügyében teendő lépéseket. Végül szeretettel üdvözölték *Dencs* János tb. kanonokot, ki immár két évtized óta szerez érdemeket az esperesi teendők fáradhatatlan végzésével.

* **A miniszter magyarázata.** Feltűnést keltett, hogy az utóbbi időben a miniszterelnök előterjesztésére a király több budapesti fog-technikusnak megengedte, miszerint fogorvosi gyakorlatot folytasson. A budapesti fogorvosok zugolódására a belügyminiszter most körrendeletben magyarázza, hogy ezen engedélyek fogorvosi diploma, illetőleg képesítő okmány jellegével nem bírnak s orvosi vagy fogorvosi czim viselésére nem jogosítanak. A »fogorvos« czim jogosulatlan használatáért ezek a fog-technikusok felelőségre vonhatók.

* **Egyházmegyei hir.** *Vinkler* József püspöki helynök t. *Schmidt* Lajos szatmár-egyházmegyei nyugalmazott áldozárt a szilágy-somlyói r. kath. plébániára kiegészítő kápláni minőségben alkalmazta.

* **Egy rémes nap epilógusa.** Soknak emlékeztetés még az a rémes nap, mikor a mult év április 25-én, az élesdi vérengzés utáni napon a szociálista munkások a piac közön-ségét rémhírekkel ijesztették meg s robbantották szét, úgy, hogy a kedélyek megnyugtata-sa végett a Szent László-térre kellett az összes katonaságot kivezényelni. Ezalatt a munkások engedély nélkül a Rhédey-kertben gyűlést tartottak. A hatóság ezért a szociálista izgatók ellen megindította az eljárást s *Ehrenfeld* Adolfot 10 napi elzárásra és 100 korona pénzbüntetésre, *Markó* Eleket, *Nagy* Lajost, *Györfi* József ácsot és *Kun* Imre kőművest pedig egyenkint 150—150 korona pénzbírságra, esetleg megfelelő elzárásra ítélte. Ezen ítéletet a városi tanács II-od fokban jóváhagyta. A belügyminisztertől nemrég érkezett le a végleges döntés, amelyben az ítéletet a miniszter is jóváhagyta s e szerint az jogerőssé vált. Tudvalevőleg az elítéltek közül kettő már nincsen Nagyváradon. *Nagy* Lajos örökre ki lett tiltva a városból, *Ehrenfeld* Adolf pedig Budapestre költözött.

* **Felelősség az uszoda ellen.** Nagyvárad város legutóbbi közgyűlésén a törvényhatóság a folyó évi fürdőidényre engedélyt adott özv. *Feldmann* Jakabnénak, hogy uszodáját felállíthassa a városháza mellett a Körözsze. A közgyűlés ezen határozata ellen *Széles* Lajos, *Cser* János és *Bertsey* György bizottsági tagok felelősséget adtak be a miniszterhez.

* **Kik akarnak kispapok lenni?** A tegnap megjelent főpásztori körlevél közli a pályázatot a papnevelői intézetbe való fölvételre. Azon ifjak, kik a nagyvárad i. szert. egyházmegye papnövendékei közé magukat fölvételni óhajtják, a püspök ur ő nagyméltósága által folyó évi július hó 5-ik napjára kitűzött fölvételi vizsgálaton személyesen jelenjenek meg. Keresztlevelüket s legalább a gimnáziumi hat osztály elvégzését igazoló, az utolsó iskolai évről szóló bizonyítványukat s egyéb okmányaikat azonban már a megelőző napon, lehetőleg délelőtt kell benyújtaniok a i. szert. egyházmegyei hivatalban.

* **Kinevezés a városhoz.** Dr *Beöthy* László, Biharvármegye és Nagyvárad város főispánja *Szocsányi* Bélát, *Szocsányi* Hugó kir. kath. jogakadémiai tanár fiát, ki Békés vármegyében mint közigazgatási gyakornok és tiszteletbeli szolgabíró működött, de szülővárosába vágyott vissza, Nagyvárad városához közigazgatási gyakornokká nevezte ki.

* **Egy magtár bérlete.** Tegnap tartották meg a városházán, a Nagyvárad tulajdonában levő Széchenyi-téri magtár bérletére az árlejtést. *Heller* Miksa ajánlatát fogadták el, évi 1300 korona bérösszeggel.

* **Pályázat a Szent József intézet alapítványi helyeire.** A nagyvárad i. szert. József intézetben a jövő iskolai évtől kezdve megüresedő alapítványi helyekre a pályázati határidőt folyó évi július hó 15-ig tűzte ki *Szmracsányi* Pál megyés püspök ur ő Excellentiája, amely napig bezárólag a keresztlevellel, iskolai, szegénységi, orvosi és védhímőltási, illetőleg újraoltási bizonyítvánnyal, valamint a képesítést igazoló egyéb okmányokkal kel-lően felszerelt tolyamodványokat a latin szert. egyházmegyei hivatalban kell benyújtani.

* **Tűz a Széchenyi-téren.** Tegnap este hét óra után a Széchenyi-tér 2. szám alatt levő Platy házban tűz ütött ki. A ház fő-utca felőli részének fedélzete gyuladt ki. Valószínűleg a szomszédos épülő félben levő Moskovits-ház tetején dolgozó bádigosok kézi tüzhelyéből esett egy szikra a ház fedelére s ez okozta a tüzet. A házbeliék rögtön értesítették a tűzről a központi és a várad-olaszi-i tűzoltóságot, mely két kocsi-val vonult ki a helyszínre. Mire azonban a tűzoltók megérkeztek, a házbeliék már eloltották a tüzet. A kár jelentéktelen.

* **A kath. Legényegylet dalárdája a májusi ájtatosságon.** A Szent László templomban tegnap este tartott májusi ájtatosságon jelen volt s a templomot zsufolásig megtöltő hívek áhitatát nagyban emelte a katolikus legényegylet dalkörének szereplése. A dalkör a *Boldogasszony Anyánk* . . . kezdetű ősrégi egyházi éneket, a régi magyarok fohászatát énekelte el orgonakisérettel igen szépen, erőteljesen. A legényegylet dalköre rövidesen legkitűnőbb dalárdája lesz városunknak, ami a tagok buzgóságán kívül a dalkör vezetőjének, *Huszár* László tanítónak érdeme.

* **Gimnázistáink az országos torna-versenyen.** Holnap, szombaton s vasárnap lesz az idei országos tornaverseny a székes-fővárosban. Oriási méretűnek ígérkezik az idei verseny, amelyen ismét eldől, hogy három évre melyik intézet nyeri el a diszszáslót, — minthogy 102 vidéki középiskola vesz részt rajta 3437 tanulóval. A verseny összes résztvevőinek száma ötezen felül van. A nagyvárad i. szert. két középiskola közül csak a premontrei főgimnázium vesz részt a versenyen, mint-

hogy a reáliskola csapata — bár jelentkezett s készült is erősen — tornatanáruk kedvezőtlen egészségi állapota miatt kénytelen itthon maradni. A főgimnázium huszonnégy növendéke *Novotny* S. Alfonz igazgatóval, *Rátkay* József tornatanítóval ma délelőtt utazik el Budapestre. A növendékek a fővárosban időzésük alatt megtekintik a nevezetességeket s 20-án jönnek haza.

* **Tolvaj katona szökevény.** Szerdán éjszaka történt, hogy a helyőrségi csapatkórház lakatos műhelyéből egy karikán volt 53 drb. állkulcsot elloptak. Tegnap a Püspökladányi csendőrség távirata szerint ott *Mártya* István 19 hadosztály tüzérezredbeli tüzért, mint katonaszökevényt elfogták és nála 28 drb. áll kulcsot találtak. Az elfogott szökevény katonának czinkostársai vannak Mezőpéterden és valószínűleg a többi állkulcsok betörési czélzattal ezeknél vannak. Kézrekerítésük iránt a csendőrség intézkedett. A szökevény tüzért ma hozzák Nagyváradra.

* **Az osztálysorsjáték** tegnapi húzásán a következő számokat húzták ki — nyere-ménnyel:

5000 koronát nyert: 66297.
2000 koronát nyertek: 32917 75980.
1000 koronát nyert: 25646.
500 koronát nyertek: 19437 37305 39284.
300 koronát nyertek: 517 7314 10242
12165 25752 27591 27989 51091 54576 82948
85021 89106 100896 10587.
100 koronát nyertek: 234 672 2006 5713
12113 15174 15342 15967 19520 20923 21006
21288 21418 22409 27794 33446 36000 36908
38427 40112 44734 47446 48740 48978 49947
51547 52412 53025 54750 106224 107150.

A többi kihuzott számok 40 koronát nyertek.

Pannonia étterem és télikert.

Első minőségű **Dréher-féle KORONA-SÖR**, termelőktől beszerzett **kitűnő BOROK**; továbbá izletes villás-reggeli **zóna szerint is kiszolgálva 20 fillérért.**

Tisztelettel
KARNER GYULA vendéglős.

x **Tavaszi kelmekben**, ugyszintén más divatcikkekben gyönyörű választéka van Klein Menyhért előnyösen ismert fiatal kereskedő Szt.-László-téri (Holdas-templom mellett) üzletében, melyet meglepő olcsó árban árusít, a miért ajánljuk a t. vevőközönség figyelmébe.

IRODALOM.

Vaszary Kolos.

Irta: *Keményfy* K. Dániel.

A bibornok-hercegprimásnak félszázados papi jubileuma alkalmából pompás diszmű jelent meg Esztergomban *Buzárovits* Gusztáv nyomdájában. E munkát *Keményfy* K. Dániel esztergomi képezdei tanár írta s a jubiláris főpap életrajzát tartalmazza.

A sablonos alkalmi munkák átlagát jóval felülhaladja e mű, mely temperamentummal, eleven tollal van írva s gondos tanulmány eredménye.

Végigkíséri benne a hercegprimás életét a keszthelyi bölcsőtől a balatonfüredi oltárig, hol aranyáldozatát bemutatja. Négy fejezetre osztva mutatja be a hercegprimás életét; a gyermek- és ifjkorban, a tanári pályán, a pannonhalmi főpáti és Magyarország hercegprimási székében. A hercegprimás életének

főbb momentumait beilleszti mindenütt a kortörténetébe, melyeknek hű rajza képezi a háttérét.

A pompás kiadású diszmű értékes munka, mely gyarapítja szerzőjének irodalmi érdemeit.

SZINHÁZ.

Heti műsor.

Pénteken: Paradicsom, bohózat.
Szombaton: Ninus, operett.
Vasárnap: Ninus, operett.

Nőemanezipáció! A régi kedves viganjátékot alig száz főnyi közönség nézte végig, ez is jobbára betévedt alakokból állott. A színház törzsközönsége egészen elszokott már az előadásoktól, hála a személyzetnek s a 8 órai kezdetnek.

Gerlaci Herminnek volt olyan sikere, a minőt eddig el nem ért. Nem éneke, hanem tüzes, pajzán játéka hódított. A huszáruha is pazarul feszített rajta s a hogy úgy eljárta a toborzót, arra fel kellett huzni a már lebecsült függőnyt s újra eljárnia a tánczot. Ebben a szerepben kellett volna bemutatkoznia.

Kivülről *Bérczi* komikuma keltett sok derűtséget. A siker érdekében közreműködtek *Palásthy*, *Simon Mariska* (igen ügyes komikának bizonyul), *Bognár*. —r.

EGYESÜLETEK.

A nőegylet közgyűlése. A biharmegyei nőegylet vasárnap, május 28-án délután 4 órakor tartja közgyűlését a városházán.

Igazságszolgáltatás.

Gyilkosság a havason.

— Esküdtszéki föltárgyalás. —

A télen történt, hogy *Lunkaszpir* vaskóhidéki falu határában levő havason *Hinkó Juon* és *Luka Juon* pásztorok bosszúból agyonverték *Beringye* Vlozsek gazdaembert. A gyilkosok tettük elkövetése után eltemették az óriási hóba áldozatukat, honnan egy félhónap múlva a farkasok huzták ki a hullát. A gyilkosságra úgy jöttek rá, hogy *Beringye* felesége bejelentette a község elöljáróságának férje eltűnését és rosszat sejtve, mindjárt a két gyilkost kezdte gyanúsítani, hogy azok tették el láb alól az urát.

A hulla maradványait később megtalálták az erdőben járkáló emberek s vizsgálat során az elhaltra csizmájáról ismertek rá, melyet meghagytak a farkasok.

A két gyilkost letartóztatta aztán a csendőrség s a vizsgálat során tett vallomásuk alapján vád alá helyezték őket gyilkosság bűntette miatt.

A nagyváradi királyi törvényszék, mint esküdtbírósg tegnap vette tárgyalás alá a bűnügyet *Csulyok Béla* dr. elnöklete alatt.

A vádlottak a kihallgatás során csak részben tettek beismerő vallomást, de a tanuk mind ellenük vallottak.

Tegnap befejezték a bizonyítási eljárást s így ma a perbeszédre és az ítéletre kerül a sor.

TANÜGY.

Az iskolaszék ülése.

Tegnap délután tartotta a községi iskolaszék május havi rendes ülését,

Az ülésen végre elintézték nyert az a régóta vajudó kérdés, hogy kell-e tehát a fel-

ügyelő-igazgatói állás vagy sem? Ideje is volt ezt a kérdést már dűlőre vinni, mert ennek a sok huza-vonának sok káros következménye volt.

A közs. iskolaszék azonban olyan higgadtan és nyugodtan tárgyalta a kérdést, hogy annak minden személyi vonatkozása háttérbe szorult s egy nyugodt kedélyvel, alapos megfontoltsággal az elvi kérdést döntötte el, kimondotta, hogy a felügyelő-igazgatói állásra szükség van.

Kisebbit indult meg a körül, hogy az értesítőköl az érdemsorozatot hagyják el. A pro és kontra vélemények elhangzása után mielőtt e kérdésben döntenének, a tantestület véleményét fogják meghallgatni. Ezidén még rendesen adják ki az értesítőt.

A gyűlés lefolyásáról tudósításunkat a következőkben adjuk.

Az ülésen *Rimlér* Károly elnöklete alatt jelen voltak: dr. *Altmann* Jakab, *Adorján* Armin, *Auspitz* Adolf, *Beczky* Lajos, dr. *Berkovits* Ferencz, *Bordé* Ferencz, *Bozóky* Béla, *Ficzek* Lajos, *Cábel* Jakab, dr. *Konrád* Márk, *Mátéh* Lajos, *Mezey* Mihály, dr. *Radó* Ignác, *Stark* Gyula, *Sipos* Orbán, *Várad* Mór, *Bércyné* H. *Paula*, *Istvánffy* József, *Katonáné* T. *Róza*, dr. *Kecskeméti* Lipót, *Materny* Imre, *Mártonffy* Zoltán, *Ragány* János, *Réz* Mihály, dr. *Vucskics* Gyula és *Winkler* Lajos.

Az elnöki jelentésekben az iskolaszék elnöke betérjeszti a főorvos beadványát, mely szerint a kanyaró járvány tovább terjedésének meggátlása végett javasolja, hogy az újárósi iskolákban a vizsgálatokat a szokottnál korábban tartsák meg.

Ennek alapján az újárósi közs. elemi iskolákban a vizsgálatokat június 5—9 napjain fogják megtartani.

Az elnöki jelentésekből kitűnik, hogy a jelen tanévben több mint 23.600 kor. tan- könyvtári s nyugdíjalap hozzájárulási díjat engedtek el.

A polg. leány isk. igazgatónője kéri, az eddigi szokástól eltérően engedjék meg, hogy az érdemsorozatot az értesítőben ne közöljék.

Dr. *Radó*: Nemcsak a polgári leányiskolában, de az összes iskolákban mellőzni kellene az érdemsorozat kinyomatását.

Dr. *Kecskeméti*: E kérdést már a múlt évben is tárgyalta az iskolaszék, akkor avval utasították el, hogy e tárgy nincs kellően előkészítve. Azóta egy év telt el s ezzel a kérdéssel csak ott vannak, ahol tavaly voltak. Az érdemsorozat elhagyása mellett foglal állást.

Rimlér: Miután az iskolaszék nem készítette elő a tárgyat, tekintettel a tanév előrehaladottságára, s a csoport-igazgatók értekezletén hozott ama határozatra, mely szerint mindenben a múlt évi alakot rendszert tarják fenn, — indítványozza, hogy a jelenben nyomassék ki, a jövőre nézve pedig a tantestület véleményének meghallgatása mellett döntsenek.

Dr. *Vucskics*: *Rimlér* indítványát magáévá teszi. Paedagógiai érveket hoz föl az érdemsorozat kinyomatásának szükségessége mellett.

Sipos Orbán: Osztja a *Radó* nézetét, de a tantestület meghallgatása nélkül e kérdésben nem döntené.

Majd a felügyelő-igazgató állás fölött kezdődött a vita. A kiküldött bizottság a felügyelő-igazgatói állás fenntartását szükségesnek tartja.

Bordé: Szintén szükségesnek tartja az állás fenntartását, de az ügyrendet átdolgoztatni kívánja.

Ragány: Hosszasan fejtegeti, hogy miután az egyes csoportoknál csoport-igazgatók vannak, fölöslegesnek tartja még egy felügyelő-igazgatói állás fenntartását.

Gábel: Meggyőzően érvel a felügyelő-igazgatói állás szükségessége mellett.

Rimlér: Bevallja, hogy mielőtt a tanügygel foglalkozott volna, ő is a *Ragány* nézetét vallotta, de a mióta a tanügyi dolgokkal be-

hatóan foglalkozik, arra a meggyőződésre jutott, hogy vakmerőség volna egy ilyen nagyobb szabású iskola ügyénél valamely összetartó kapcsot, intézményt nem tartani fönn.

Sipos: Az államosításnak testestől, lelkes-től híve. De míg elérkezik az az idő, addig szükségesnek tartja, hogy legyen felügyelő-igazgatói állás. Hogy ki az, vagy miként teljesíti tisztét az más kérdés.

Ragány: Az iskolátogatások teljesítésére inkább lépéseket tenne az iránt, hogy a tanfelügyelőség számát szaporítsák.

Dr. *Konrád*: Helytelennek tartja azt, hogy ami iskoláinkhoz külön állami személyt, tanfelügyelőt kérjenek.

Többség hozzászólása után kimondták a határozatot, mely szerint a felügyelő-igazgatói állást megtartják. A bizottság oly módon készíti azt el, hogy az már a jövő tanév elején érvényre jusson. A bizottság tagjai *Bordé* elnöklete alatt: *Berkovits* Ferencz, *Materny* Imre, *Mezey* Mihály, *Sipos* Orbán és *Stark* Gyula.

Az iskolaszék az elnök javaslatára a középiskolák összes osztályainak évről-évről vizsgálatait f. évi június 19, 20, 21, 23 és 24. napjaira, a torna- és énekvizsgálatokat június hó 13—17-ét magában foglaló héten megtartani határozza. A vizsgáló bizottságokat a következőképen alakítja meg:

1. Az elemi iskolákhoz: 1. Az I-ső fiu-osztályok vizsgálatához elnök: *Ficzek* Lajos; bizottsági tagok: dr. *Adorján* Armin és *Dietz* Mihály.

2. A II-ik fiu-osztályok vizsgálatához elnök: dr. *Berkovits* Ferencz; bizottsági tagok: *Beczky* Lajos és *Ficzek* Lajos.

3. A III-ik fiu-osztályok vizsgálatához elnök: dr. *Radó* Ignác; bizottsági tagok: *Bary* József és dr. *Thury* Kálmán.

4. A IV. fiu-osztályok vizsgálatához elnök: *Stark* Gyula; bizottsági tagok: dr. *Hoványi* Gyula és *Bozóky* Béla.

5. Az I-ső leányosztályok vizsgálatához elnök *Materny* Imre; biz. tagok: dr. *Márkus* László és *Szokoly* Tamás.

6. A II-ik leány-osztályok vizsgálatához elnök: *Gábel* Jakab; biz. tagok: *Mátéh* Lajos és *Popescu* Péter.

7. A III-ik leány-osztályok vizsgálatához elnök: *Kecskeméti* Lipót; biz. tagok: *Auspitz* Adolf és *Várad* Mór.

8. A IV-ik leány-osztályok vizsgálatához elnök: *Sipos* Orbán; biz. tagok: dr. *Döry* Ferencz és *Huzella* Gyula.

9. Az V—VI. fiu-osztályok vizsgálatához elnök: *Pakala* Tamás; biz. tagok: dr. *Altmann* Jakab, *Komlósi* József.

10. V—VI. leány-osztályok vizsgálatához elnök: *Böszörményi* Géza; biz. tagok: *Bencz* János és dr. *Mihelyi* Lajos.

11. Az I. és II. vegyes osztályok vizsgálatához elnök: *Gabrielly* Lajos; biz. tagok: *Horváth* Endre és *Molnár* Lajos.

12. Ismétlő leány osztályok vizsgálatához elnök: *Stark* Gyula; biz. tagok: *Mátéh* Lajos és *Várad* Mór.

13. Az ének- és tornavizsgálatokhoz elnök: dr. *Hoványi* Géza; biz. tagok: *Böszörményi* Géza, dr. *Baróthy* Ákos, *Mezey* Mihály, *Ragány* János, *Szokoly* Tamás és *Várad* Mór.

14. A polgári fiu-iskolához: *Hlatky* Endre, dr. *Konrád* Márk és dr. *Molnár* Imre.

15. A polgári leány-iskolához: dr. *Grósz* Menyhért, *Novotny* S. *Alfonz* és *Ragány* János.

Az 1905—906. tanévi beiratások idejéről szeptember 1—4 napjait, a jaoitó-, pót-, felvételi- és magánvizsgálatok idejéről pedig szeptember 2, és 4-ét tűzte ki. A tanítás megkezdését szeptember 5-ééé rendelte.

Több apró ügy elintézése után az iskolaszék a polg. isk. IV. parallel osztályának rendszerezése s ahhoz egy tanári állás szervezése tárgyában a törvényhatóságot megkeresni határozta.

Ezzel az ülésvéget ért.

(—y—n.)

TÁVIRATOK.

Héderváry lesz a miniszterelnök.

Budapest, május 25. (Saját tud. táv.) Politikai körökben a leghatározottabban formában azt a hírt koportálják, hogy az új miniszterelnök *Khuen-Héderváry* Károly lesz.

Már folynak is e végből a szabad-elpártli vezéremberekkel és államtitkárokkal a tanácskozások. A miniszteriumokban nem igen szívesen fogadnák Khuen miniszterelnökségét.

Khuen-Héderváryval ma egy ujságíró beszélgetést folytatott erről a kombinációról, mely elől a gróf nem igen szabadkozott. A beszélgetés végén azt mondta Khuen, hogy Magyarországért bármikor kész vagyok feláldozni magamat.

Khuen-Héderváry a hír szerint már legközelebb elfogja hagyni bécsi székhelyét és Budapestre fog jönni — a miniszterelnöki palotába.

A Khuen-Héderváry-féle átmeneti miniszterium nem oly rövid életű lesz, mint azt legtöbben gondolják. Ezt bizonyítani fogja az, hogy Khuen befog költözni a miniszterelnöki palotába.

A leendő kormányelnök indemnitást és ujonczot fog kérni a Háztól. Ha nem kapja meg akkor elnapoltatja, ha pedig ez sem használ, akkor feloszlatja az országgyűlést.

Tisza István gróf legközelebb meg fogja kapni felmentését. A *Tisza*-kormány végleges felmentését — hír szerint — e hó 30-án, kedden kapja meg a Felsőháztól.

Megverték a japánokat.

Budapest, május 25. (Saját tud. táv.) A Reiterügynökség jelenti: Manilla mellett Formozától délre, hirszerint nagy tengeri csata volt, melyben az oroszok megverték a japánokat. Ezt a hírt másfelől nem erősítették meg.

Kombinációk.

Budapest, május 25. (Saját tud. táv.) Olyan kombinációk jöttek ma forgalomba, hogy ő Felsőháztól *Fejérváry* Géza bárót, vagy *Kegelevich* Istvánt fogja ki nevezni átmeneti kormányelnököknek. Ezzel a kombinációkkal szemben az a hír erősebben tartja magát, hogy *Khuen-Héderváry* Károly gróf lesz a miniszterelnök.

Kivándorlás Amerikába.

New-York, május 25. (Saját tud. táv.) Ez évben New-Yorkon át eddig egy milliónál több kivándorló érkezett Amerikába. A kormány a földművelőket a déli államokba tereli s azt javasolja az európai kormányoknak, hogy rendes hajózással indítsanak a déli államok kikötőibe.

Szergiusz gyilkosának kivégzése.

Budapest, május 25. (Saját tud. táv.) A Vorvárt jelenti Kalejevnek, Szergiusz nagyherceg gyilkosának kivégzéséről: Kalejevet a düsselburgi erődben végezték ki. Kivégzése előtt a következőket mondta: — Mondjátok meg bajtársaimnak,

hogy örömmel halok meg s hogy örökre velük leszek.

Letartóztatásától fogva az utolsó pillanatig nem tért el meggyőződésétől s anyját megeskette, hogy nem fogja megkegyelmezését kérni. Az igazságügyminiszternek a következő levelet írta:

— Forradalmár létemre életem fogytáig hű akarok maradni a népakarat pártjának elveihez. Ezért kijelentem, hogy hallani sem akarok a kegyelemről.

A papot, aki meglátogatta, visszatartotta.

NYILTTÉR.

Czukrászda-megnyitás.

Van szerencsém az igen t. közönséget értesíteni, hogy a mai kornak megfelelően berendezett

czukrászdámat

a Bémer-téri Kishídfőnél (Róth-féle ház)

már megnyitottam.

Czukrászdában, ahol rendkívül diszes, elegáns helyiségek állnak a közönség rendelkezésére, naponta a

legfinomabb fagyaltal, jeges kávéval, különféle finom czukrász-süteményekkel, tortákkal szolgálhatok, Lakadalmi és zsur sütemények a legjutányosabb árban kaphatók.

A t. közönség szíves támogatását a legmélyebb tisztelettel kéri.

Molnár Henrik.

Bumbera Imre

polgári- és papi szabó.

Nagyvárad, új „Bazár“-épület színház oldal.

Van szerencsém a nagyérdemű közönség és Főtisztelendő papság becses tudomására hozni, hogy a **legujabb divatu** és a **legjobb minőségű tavaszi** szöveteim raktáron vannak, melyekből a legujabb és legelegánsabb szabás szerinti ruhákat készítem nagybecsű megrendelőimnek.

Különösen felhívom a Főtisztelendő papság figyelmét **szima, fekete** áruimra, melyekből nagy raktárt tartok a **Főtisztelendő papság részére**. Allandóan nagy választék **reverenda czimáda** és egyházi **kvadrátusokból**. Birétum, capuczin, camaura, továbbá **Mucztuma** legszebb és finomabb selyemből. Továbbá egyedül raktára a mai idény legszebb és legczélszerűbb **hit, remény, szeretet övének** (cinaius), mely egyedül **csak nálam szerezhető be**.

Midőn a Főtisztelendő papság és a nagyérdemű közönség becses pártfogását kérem föl kell említenem, hogy **előem** mindig a jó munka jutányos ár volt, melytől eltérni a jövőben sem fogok.

Nagybecsű megrendeléseiket kérve, maradtam kitűnő tisztelettel:

Bumbera Imre,

polgári- és papiszabó.

KÖZGAZDASÁG.

A gabonatözsde határidői.

Budapest, máj. 25.

Buza máj.-ra	18.00
Buza okt.	16.54
Rozs okt.-re	13.44
Tengeri májusra 1905.	15.26
Zab ápr. ra	14.34
Repeze aug.-ra	23.70

Értéktözsde.

Budapest, máj. 25.

Osztárhitelrészvény	512.94
Magyar hitelrészvény	806.50
Leszámitoló bank	464.50
Rimamurányi	514.—
Oszták-m. államvasuti részvény	649.—
Közuti vasut	569.50
Városi villam s vasut	339.—

Hivatalos árfolyamok.

A budapesti áru- és értéktözsde 1905 máj. 25-én.

Magyar aranyjárdék 4%	118.30
Magyar koronajárdék 4%	98.20
Magyar koronajárdék 3 1/2%	89.75
Magyar földterhermentesítési kötvény 4%	98.30
Horváth-szlavon földterhermentesítési kötvény	98.50
Magyar nyereséj sorsjegy-kölesön	22.4—
Tisza-szab. és szegedi sorsjegy-kölesön	1.70
Oszták járadék papírban	100.20
Oszták járadék ezüstben	100.85
Oszták járadék aranyban	1.20
Oszták korona járadék	100.50
1860. oszt. államsorjegyek	159.—
Oszták-magyar bankrészvény	16.46
Magyar hitelbank részvény	78.5—
Oszták hitelbank intézeti részvény	6.6750
Oszták-magyar államvasuti részvény	66.825
20 frankos arany (Napolendor)	19.07
Német birodalmi marka	117.32

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

Ifj. Stern Sándor

villamos és légszesz felszerelési vállalata
Bémer-tér 4. szám.

Villamos	Légszesz
világítás.	világítás.
Erőátvitel.	Légszesz
Csengők.	főzők.
Telefonok.	Auer égők.
	Reklám
	lámpák.

Házak és villák berendezése szakszerűen.
Költségvetések díjtalanul.

Nagymagtár kiadó.

Várad-Velenczén, a volt Weinberger-féle telepen. Ertekezhetni a **KALAPGYARBAN** Friedländer Hermannál. Telefon: 143.

Uj sirkeritési osztály!

Grünwald Jenő

épület- és műlakatos

Nagyvárad, Uri-utca 39. (Saját ház.)

Telefon szám 434.

Vizvezetékek és csatornázások.

Tisztelettel értesitem a nagyérdemű közönséget, miszerint 12 év óta fennálló elsőrendű épület- és műlakatosműhelyemben egy külön osztályt létesítettem

Kizárólag sirkerítések

készítésére, melyben eredeti minták, a legegyszerűbbtől a legdiszesebb kivitelűekig készenlétben vannak, továbbá vagy 2000-féle mintarajz áll a n. é. közönség rendelkezésére, melyből tetszés szerint választhat.

Az árak tekintetében pedig a legolcsóbb vagyok.

Költségvetéseket ingyen készítek.

A n. é. közönség eddigi bizalmát megköszönve, kérem ez új vállalatomban is szives pártfogását, vagyok

1185. kiváló tisztelettel

Grünwald Jenő,
épület- és műlakatos.

Uj rendszerű asztalaku takaréktűzhelyek.

Mindenemű lakatos munkák és javítások.

Egy magyarországi bérlő levele.

Wilhelm Ferencz gyógyszerész cs. és kir. udv. szállító urnak Neunkirchen, Alsó-Ausztria. Naszaly.

Van szerencsém itt e helyen köszönetemet kifejezni azért a csodás hatásért mely az Ön kitűnő Willhem-féle antiarthritikus antireumatikus vértisztító-teájának használata után nyilvánul. Evvel a teával egy süttöi asszonyt teljesen meggyógyítottam, habár ezt az asszonyt már háromnegyed év óta a környék legjobb orvosai gyógykezelték és már lemondottak életéről. Ezen kura által a tea oly kedvelt lett a környéken, hogy Török József gyógyszerész, Budapest, Király-utca 7 bizonyosan nagy mennyiséget ad el a süttöi gazdáknak.

Az én hazámban is megtörtént, hogy én nálam alkalmazott fiatalember oly éles eszűfájdalmakat érzett, hogy se kezét se lábát mozgatni nem tudta, de az ön teájától három esomagnak elhasználása után teljesen meggyógyult. Én is használom ezt a teát kétszer évente és megvagyok róla győződve, hogy az nekem jól tesz. Még egyszer a gyógyultak leghálásabb köszönetét kifejezve maradok kitűnő tisztelettel

Hohldampf Mihály,

bérlő Naszályban u. p. Totis. Magyarország.

Kapható Franz Wilhelm gyógyszerész, cs. és kir. udvari szállítóúrnál Neunkirchen, Alsó-Ausztria, valamint nevesebb gyógyszerárakban és drogueriakban.

„Nagyváradai Hitelbank“

(Kossuth Lajos-utca 10. sz.)

házak és földbirtokokra 10—50 év időtartamra a legolcsóbb kamattal és a legelőnyösebb feltételek mellett törlesztéses jelzálogkölcönöket nyújt amelyeket a legrövidebb idő alatt fo-

lyósít. Kölcsönkérő részről hiteles telekkönyvi kivonat, kataszteri birtokiv és esetleg községi becsú-bizonyítvány mutatandó be. Drágább kamatozásu kölcsönöket bélyeg és illeték-mentesen convertál.

Elfogad betétkönyvecskére és folyó számlára:

6 hóig elhelyezett **5°-os** kamatot összeg után fizet

Előnyös feltételek mellett leszámítol váltókat

Értékpapírok, ékszerék és terményekre előleget ad. **Az igazgatóság.**

Ő cs. és apost. kir. Felségének legfelső elhatározása folytán.

A katonai jótékony czélokra szánt

XXIV-ik csász. kir. államsorsjáték.

Ezen Ausztriában egyedül törvényesen engedélyezett pénzsorsjáték 18.898 nyerményt tartalmaz készpénzben 512.980 korona összegben.

A főnyeremény 200.000 koronára rug.

A nyeremények kifizetéseért a cs. kir. lottójövedék kezeskedik.

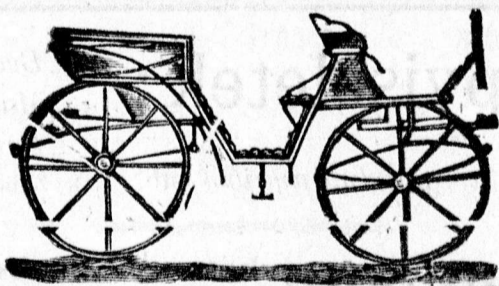
A huzás visszavonhatatlanul 1905. évi június hó 15-én fog megtartatni.

Egy sorsjegy ára 4 korona.

A sorsjegyek Bécsben a cs. kir. államsorsjátékok osztályánál, III. ker. Vordere Zollamts-strasse 7. sz. a továbbá a lottógyűjtődékekben, dohánytözsdekben, adó-, posta-, távirada és vasuti hivataloknál, váltóüzletekben stb. kaphatók. Játéktervek sorsjegyevők részére ingyen adatnak ki.

A sorsjegyek portómentesen küldetnek szét.

A csász. kir. lottójövedéki igazgatóság államsorsjátéki osztálya.

Értesítés!

Tisztelettel értesítjük a n. é. közönséget, hogy a **Bodánszky Lipót-féle** (Szilágyi Dezső-utca, dr. Adorján ház mellett) 30 év óta fenálló kocsigyárat átvettük s ezt saját személyes felügyeletünk mellett **Bodánszky Lipót** utódai cég czimjegyzésén tovább vezetjük.

Raktáron tartunk mindenféle új kocsikat, u. m.: fedeles, fedeletlen, üveges, landauer, landonet, Esterházy, bords, paszket, kuksir, magánhajtó, sandauffer és még többféle.

Elvállalunk mindenféle javításokat, ugy mint kerékgyártó, kovács, szatler, fényező munkát leggyorsabban elkészítve.

Régi kocsikat javítunk és egészújra is kicserélünk.

Külön lovasaló osztály, mely a cég egyik oklevéllel bíró tagjának felügyelete alatt van.

A n. é. közönség szives pártfogását kérve, vagyunk tisztelettel:

Arjegyzéket kívánatra bérmentve küldünk.

BODÁNSZKY LIPÓT cég utódai.

Vadász Testvérek

Tanulók felvételnek fizetés mellett.

Ujjonnan berendezett üzlet!

Wallerstein Fülöp Fiai cég

(B é m e r - t é r .)

Üzletünket kézmű-, divat-, rövid-, és diszárakkal **egész ujjonnan** berendeztük, van szerencsénk a t. vevő közönségnek erről részbeni és rövidkivonatu árjegyzékünket szíves áttekintés végett bemutatni.

Elvünk ezután is finom minőségű árukat olcsó szolid szabott árak mellett kiszolgálni.

Árjegyzék kivonat:

Ruha szövetek 120 széles métere már 30 krtól kezdve.

Tiszta gyapju szövetek 120 széles minden színben 50 krtól 1 frt 50 krig.

Costüm kelmék 140 széles métere 1 frttól 4 frtig.

Grenadinok minden divatos színben 120 széles 1 frt 25 kr.

Musslinok nyári ruháknak nagyon alkalmas tiszta gyapju métere 1 frt.

Legujabb félgypju delainek 28 kr.

Legujabb gyapju delainek 45 krtól 55 krig.

Valódi francia delainek 65 krtól 75 krig.

Selyem árukban Glória minden szín 50 kr.

Pongis minden szín 68 kr.

Luisia, mevrélieu, minden szín elsőrendő 1 forint

Messalin minden divatos szín 1 frt 40 kr.

Blous Selymek már 50 krtól kezdve 3 frig.

Fekete ruhának való selymekben nagy választék minden árban.

Különlegesség 120 széles Saten de Lyon métere 3 frt 50 kr.

Mosó áruk karton, zephir és levantínok 25 krtól kezdve legjobb kivitelben.

Mindenféle bélésárak.

Nagy raktár vászon, chiffon és kész fehérműekből.

Dus raktár szőnyeg, függöny és paplanokban.

A tisztelt közönség nagybecsű bizalmát, melyet eddigi jutános árainkkal és szolid kiszolgálásunkkal eddig is szerencsések voltunk kiérdemelni továbbra is kérjük, vagyunk

kiváló tisztelettel

Wallerstein Fülöp Fiai.

ROSENBERG IZSÓ

czementárugyára, beton-, vasbeton- és aszfaltipar-vállalata

Telefon: 67. szám.

N a g y v á r a d.

Telefon: 67. szám.

Kizárólagos képviselők: a „Beocsinyi Czementgyári Unió“ gyáraitól

a „Magyar Aszfalt Részvénytársaságtól“

a „Heunebique“-féle vasbeton rendszerből.

az „Eternit-művek“ szab. azbeszt-pala gyártmányából stb. (Dr Zilinski Szilárd műegyetemi magántanár ter.ei szerint.)

Ajánlkozik mindennemű beton és vasbeton aszfaltozás és aszfalt elszigetelési és »Eternit«-pala fedési munkálatok kivitelére.

C s a t o r n á k a t saját gyártmányu, kívül-belül iszapolt, vízhatlan betoncsöveivel eszközöl. — — — — —

Raktárt tart: Első rendű Beocsini-, Portland- és Román-czementből.
» » Egeresi szobrász és alabastrom-gipszből.
» » Aszfalt fedéllemez és elszigetelő-lemezekből.

Saját gyártmányu diszes czementlapok és műkövekből. — — — — —